

Список використаних джерел

1. Мазур С.А. Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2018. №2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/47.pdf
2. Малік М., Забуранна Л. Сільський агарний туризм як чинник розвитку сільських територій України. *Економіка АПК: Міжнародний науково-виробничий журнал*. 2012. № 5. С. 110- 115.
3. Савченко В., Стойка В. Проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні. *Економіка та управління національним господарством: Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2010. №4(8).
4. Лук'янова М.М. Розвиток сільського туризму в процесі диверсифікації сільської економіки. *Економіка АПК*. 2009. №21. С.14-19. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/21_2009/4.pdf.
5. Дудзяк О. Вплив сільського туризму на розвиток сільських територій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2016. Випуск 2 (48). С. 133-136.

Ярослава ОСАДЧУК,

здобувач вищої освіти ОС «бакалавр»,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,

Андрій ПЕЧЕНЮК,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи, страхування та електронних платіжних систем,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
Україна

СИСТЕМА KANBAN ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Значна частина сучасного бізнесу в Україні та світі проектно-орієнтована. Проектами називають вже не набір технічної документації і кошторисів (як це було раніше), а серйозні заходи, які спрямовані на реалізацію окремих цілей компанії. Управління проектами (або проектний менеджмент) допомагає швидко і ефективно досягати поставлених цілей. Крім того, в процесі цього

формується ціла система комплексів, які можуть бути використані для досягнення загальних цілей компанії, а також розробляється схема розумного розподілу ресурсів. Саме від уміння реалізувати проект в компанії залежить успіх всього підприємства.

Швидкі зміни зовнішнього середовища вимагають швидкої реакції підприємства – одна із найістотніших умов стійкого розвитку системи. В сучасних умовах якості продукції (послуги) формується під впливом таких важливих чинників:

- активне прагнення до оперативного використання досягнень науково-технічного прогресу;
- ретельне вивчення вимог внутрішнього та міжнародного ринків, а також потреб різноманітних категорій споживачів;
- інтенсивне використання творчого потенціалу персоналу через навчання, систематичне підвищення кваліфікації, різноманітну мотивацію матеріального та морального характеру.

З однієї сторони, необхідно систематизувати підходи до управління виробництвом та планування ресурсів, з іншої, – прискорити вирішення задач, які постали перед підприємством. Складність цих задач диктує необхідність зняти з людини рутинні розрахункові функції через використання потенціалу інформаційних технологій.

Найбільш розповсюдженою у світі серед мікрологістичних є концепція «just-in-time» – JIT («точно у термін»). Однією із перших спроб практичного впровадження цієї концепції стала розроблена корпорацією Toyota Motor мікрологістична система KANBAN, що в перекладі з японської мови означає «карта» [1].

Ключовими елементами системи стали:

- раціональна організація та збалансованість виробництва;
- тотальний контроль якості на всіх стадіях виробничого процесу і якості вихідних матеріальних ресурсів у постачальників;
- партнерство лише з надійними постачальниками і перевізниками;

– підвищена професійна відповідальність всього персоналу.

Основний зміст японської системи KANBAN полягає у раціональній організації виробництва в ефективному управлінні персоналом. Вона отримала свою назву від металевого знака трикутної форми, що супроводжує деталі в процесі виробництва і переміщення. На цьому знаку розміщується вся диспетчерська інформація: номер виробу, місце його виготовлення, кількість виробів у партії та місце подачі деталі на збирання. Суть системи полягає в тому, що на всіх фазах виробничого процесу відмовилися від виробництва продукції великими партіями і створили безперервно-потокowe виробництво [2].

Засобом передачі інформації в цій системі є картка KANBAN. Поширено два види карток: картка відбору – зазначається кількість деталей, яку необхідно взяти на попередній ділянці обробки; картка замовлення – кількість деталей, яку потрібно виготовити на попередній виробничій ділянці. Ці картки циркулюють як всередині підприємства, так і між підприємством та компаніями-співробітниками. За замовленням споживача готової продукції кожна наступна ділянка ланки технологічного ланцюга диктує асортиментну програму попередній ділянці, яка отримує своє завдання, оформлене в картці замовлення, з наступної ділянки [3].

Система KANBAN відноситься до «тягнучих» мікрологістичних систем виробництва, коли необхідні матеріали та товари в необхідний час та в необхідній кількості «витягуються» в необхідне місце робітниками, які знаходяться на кожній наступній ділянці виробничого процесу (готові вироби надходять до моменту їх продажу, комплектуючі – до моменту збирання готової продукції, деталі – до моменту збирання комплектуючих, сировина та матеріали – до моменту виготовлення деталей).

Важливими елементами мікрологістичної системи KANBAN є інформаційна система, яка включає не лише картки, але і виробничі, транспортні та постачальницькі графіки, технологічні карти, інформаційні світлові табло тощо; систему регулювання потреби і професійної ротації кадрів;

систему тотального (TQM) і вибіркового («Дзідока») контролю якості продукції; систему вирівнювання виробництва і ряд інших [5].

Система KANBAN підтримує мінімальний рівень запасів, який забезпечує безперервну роботу виробничих ділянок та персоналу. Аналіз діяльності понад 80 німецьких фірм показав, що завдяки її впровадженню, в середньому, обсяги виробничих запасів знижуються на 50%, запаси готової продукції – на 80%, продуктивність праці зростає на 20-50%.

Система KANBAN реалізована на таких підприємствах як General Motors, Massey-Ferguson, Renault. Разом з тим, фахівці відмічають, що відсутність страхових запасів при умові порушень постачальниками договірних зобов'язань часто призводить до зупинок виробничого процесу. Тому більшість неяпонських фірм працюють, не керуючись концепцією «нульового запасу» [4].

Сама ж фірма Toyota домоглася значного зниження виробничих запасів порівняно зі своїми конкурентами. Тут запаси деталей із розрахунку на один випущений автомобіль складає 77 доларів США, у той час як на автомобільних фірмах США цей показник дорівнює приблизно 500 доларів [5].

Девід Дж. Андерсон ідентифікував ключові властивості, які притаманні кожній успішній реалізації методу KANBAN:

- Візуалізація процесів роботи – допомагає для правильного розуміння змін, що плануються і допомагає впроваджувати їх згідно з планом. Типовим способом візуалізувати процес роботи є використання дошки з колонками і картками. Колонки на дошці позначають різні кроки процесу роботи.

- Обмеження задач в процесі виконання – передбачає використання системи «витягування» на окремих етапах, або всьому процесі роботи. Система «витягування» працює як один з головних стимулів до постійних покращень в системі. Критичним елементом є те, що робота, яка перебуває в стані виконання на кожному етапі робочого процесу, є обмеженою, і що нова робота «витягується» в кожен крок, коли з'являється місце в колонці кроку.

– Керування потоком – кожен перехід між станами в потоці моніториться, вимірюється і звітується. Активне управління потоком дозволяє оцінити позитивні та негативні ефекти змін у системі.

– Максимальна прозорість процесів – допоки механізм чи процес не стане явним, часто важко чи неможливо планувати заходи щодо його вдосконалення. Без явного розуміння, як все працює, будь-які обговорення проблем стають емоційними та суб'єктивними. З хsnpbv розумінням можливо перейти до більш раціональних, емпіричних та об'єктивних обговорень проблем.

– Організація ефективного зворотного зв'язку – фірми, які не створили другий рівень зворотного зв'язку – перегляд операцій, – зазвичай не бачать вдосконалення процесу поза локалізованим рівнем команди.

– Вдосконалення співпраці – розвиток експериментальних досліджень і розробок (використовуючи моделі та науковий метод) [6].

Метод KANBAN пропагує малі поступові, постійні та еволюційні зміни які приживаються.

Коли команди мають спільне розуміння теорій про роботу, процес, ризики, вони будуть здатними виробити спільне розуміння проблем та запропонувати вдосконалення, які будуть результатом консенсусу. Метод KANBAN передбачає використання наукового підходу до втілення змін.

KANBAN у наш час – це одна з найбільш розповсюджених управлінських систем, що сприяє прагненню до самостійності на робочому місці та зводить до мінімуму опір змінам, що зазвичай виникає в організаціях під час перетворень.

Список використаних джерел:

1. Стандарти Міжнародної організації зі стандартизації – ISO: Довідник. Львів: Леонорм, 1998. 259 с.
2. Кондо Е. Хосин канри – один из подходов японского менеджмента качества. *Методы менеджмента качества*. 2001. №5. С. 25-30.
3. Раєвська О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: Монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 496 с.

4. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексик О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка. К.: КНЕУ, 2004. 316 с.

5. Федоренко О.І. Вітчизняний та зарубіжний досвід використання системи KANBAN. URL:

https://feu.kneu.edu.ua/ua/confere_nce/conf_social_dev_ukr_12/section2/tez24/.

6. Андерсон Девід Дж. Канбан. Видавництво «Фабула». 2021. 288 с.

Анна ПАНЧУК,
здобувач вищої освіти ОС «магістр»
спеціальності «Менеджмент»
Науковий керівник: **Чорнобай Л.М.,**
канд. екон. наук, доцент,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
Україна

СУТНІСТЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Інтелектуальна власність – категорія історична. Вона виникла із формуванням знань людини, її духовного розвитку. Важливим аспектом на цьому шляху є досягнення людством такого рівня продуктивності праці, коли поряд із необхідним продуктом почали виробляти додатковий, що стало не лише результатом, але й основою поглиблення суспільного поділу праці, створення можливостей для зосередження уваги частини людей на розвитку науки і культури. Інтелектуальна праця відокремлюється, перетворюється на особливий вид діяльності. На цьому етапі інтелектуальна власність існує у вигляді літературних та мистецьких творів, а її межі визначаються межами духовного виробництва.

У загальноновживаному розумінні термін інтелектуальна власність – це права на результати розумової діяльності людини в науковій, художній, виробничій та інших сферах, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. При цьому останні, будучи благом